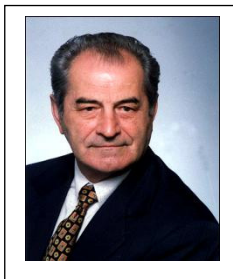

VEDECKO-ODBORNÝ MESAČNÍK O EKONOMICE A POLITICE

Úvodne slovo

Nehynúce dielo a odkaz Andreja Hlinku

Udivujúco košaté je dielo a odkaz dnešku Otca národa, rodáka z dedinky Černová pri Ružomberku. Tento čestný titul mu už za jeho života priznal vďačný národ, A, po uznaní aj našim parlamentom, si len postupne plnšie uvedomujeme a dopĺňame poznatky o jeho pôsobnosti, odkaz jeho diela,

osobitne pri príležitosti 150. výročia (27. septembra 1864) jeho narodenia.

Svoje životné krédo „*Za Boha život, za národ slobodu*“ už od mladosti naplňal mierou vrchovitou. Bola to neochvejná viera v pomoc Najvyššieho, keď aj po neoprávnenom, dočasnom suspendovaní cirkevnu vrchnosťou (biskup Párvy), ho nezlomila a neodradila od neustálej aktivity v nastúpenej ceste.

Aj počas neprestajného špehovania, šikanovania i väzenia, kam ho vytiahli v noci a došikovali - napriek poslanskej imunite - služobníci tatičkomasarykovskej „demokracie“ do väzenia!

Až neuveriteľne sa popri jeho duchovnej pastorácii, ktorá mu iste zaberala veľký diel jeho dennej pôsobnosti, vyníma jeho starosť o väčšiu skyvu chleba aj o zvyšovanie vzdelanosti chudobného slovenského ľudu. Nielen v blízkom okruhu, ale ďaleko za černovský chotár, po celom Slovensku propagoval a zakladal gazdovské spolky. Publikoval v novinách a časopisoch. Z mnohých novinových príspevkov napr. „Zakladajme potravné spolky“ v *Národnom Hlásniku* z 15. septembra 1896.

Knižne vyšli jeho diela s náboženskou tematikou, ale i kniha „Ako založíme gazdovsko-potravný a úverný spolok?“ (1895). Iné, napr. „Vplyv družstiev na dobrobyt ľudu a prečo sa zakladajú družstvá“ boli vydané až v roku 1940 Karolom Sidorom.

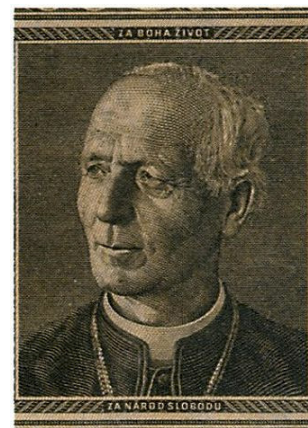
Okrem toho prezieravo koncipoval a s pomocou zanietených spolupracovníkov vybudoval *tri dôležité piliere jeho celonárodnej politickej činnosti*. Bolo to založenie ekonomického - *bankového piliera*, systematického *informačného a vzdelávacieho základu* - denníka *Slovák* a do tretice vybudovanie *celonárodnej Slovenskej (z pôvodnej Československej) ľudovej strany*, ktorá neskôr - ako výraz uznania jeho zásluh - niesla jeho meno. Oboje - jeho meno i strana - dodnes neopodstatnene časťou Slovákov ututľávané a antislovákmi hanobené.

Preto je žiaduce i dnes, najmä mladým generáciám pripomínať Hlinkove postoje, a rozhodne činy doma aj v oblasti medzinárodných vzťahov. Andrej Hlinka aj pri dôslednom plnení kňazských

a pedagogických povinností, nebol nijaký domased. Spolupracoval s mnohými predstaviteľmi, politikmi po celom Slovensku, Morave, Česku, Podkarpatskej Rusi. Čulé styky udržiaval s mnohými vzdelancami *maďarským, poľským, nemeckými, anglickými* (...) aj z ďalších štátov a kontinentov.

Veľa úsilia vynaložil Hlinka na rokovaníach so *zahraničnými Slovákami, najmä v Amerike*, kde sa koncentroval predovšetkým na *problémy uznania a presadenia Pittsburskej dohody Slovákov s Čechmi do praxe v plnom rozsahu*..

K vrcholom Hlinkových aktivít na medzinárodnej scéne patrí bezo sporu jeho príprava a účasť na medzinárodnej konferencii v Paríži ... Utajene, s pasom pod cudzím menom na nej, hoci nie ako člen štátnej delegácie, informoval významné osobnosti (Scotus Viator a iní) o ťažkom postavení Slovenska a Slovákov

v spoločnom štáte s Čechmi. Napriek *Clevelandskej* a napokon *Pittsburskej dohode*, ktorú koncipoval, podpísal a nakoniec neuznal sverepý prezident T.G. Masaryk. Ale vďaka veľkoryso podporovanej propagande pred svetom boli vzťahy medzi Slovákami a Čechmi i celá republika prezentovaná ako vzorová, priam idylická demokratická krajina. Tak to mnohí Česi a ich slovenskí epigóni líčia doteraz. Čo ale neznamená, že neoceňujeme nesporne priaznivejšie podmienky v oblasti kultúrnej a sociálnej, než boli za surovej maďarizácie do roku 1918.

Hlinka bol povahovo priamy k priateľom i odporcom. Ťažko znášal krivdy a podrazy. Priznával, že Slováci i on sám verili partnerovi po krajinu medzu. Zároveň vedel byť udivujúco priateľský, ale i prísny až tvrdý, keď išlo o veci zásadné. Napríklad voči redaktorom novín *Slovák*, od ktorých vyžadoval zreteľnosť obsahu, zrozumiteľnosť textu a čistú slovenčinu (*aby to porozumela aj Tvoja mama*).

Ako Andrejovi Hlinkovi záležalo na dosiahnutí autonómie Slovenska po takmer dvadsiatich rokoch boja za ňu, nám dôveryhodne prezrádza v kritickom stave posledných svojich pozemských dní on sám. Už chradnúci, prevezený z bratislavského Charitasu domov, do Ružomberka, odpovedá Karolovi Sidorovi na jeho list, že sa mu narodil tretí syn, „... kartou, opečiatkovanou 11. augusta (1938) už nezrozumiteľne.. Citujem celé: „*Drahý Karole! Trebárs ma hodne preháňa a lekári konajú svoje, trpím veľa. Teda to bude... (nečitateľný text - poznámka autora) vo vašom šiku. Len si opatrujte, vychovajte v šľapajach otcových a bude veľká radosť v našej autonómnej rodine. Boh vás poteš a zachovaj na radosť užšej i širšej rodiny. Boh vás živ. A keď vám dal zuby,*

nechže vám dá aj chleba. Ružomberok, 10. augusta 1938. Váš Hlinka, predseda“¹

Pri hodnotení postojov mnohých terajších politikov k moci a majetku vyniká Hlinkov príklad až nebotyčne. On, tak ako veľký otec Indie - Mahátma Gándhí, žil veľmi skromne. Nadobudnuté prostriedky z činnosti spolkov a inštitúcií z ktorých mnohé sám inicioval a zakladal, vrátane banky, gazdovských spolkov, novín a časopisov aj nemalého počtu darov, to všetko Hlinka venoval a použil, dnešným jazykom povedané - investoval na verejnoprospešné ciele.

Čo sa Otcovi národa po jeho smrti (16. augusta 1938 v Ružomberku) - krátko pred naplnením jeho veľkého životného cieľa – **vyhlásenia autonómie** „.....“ - dostalo?

Po jeho skone smútil celý slovenský národ. Známe sú slová veľkého uznania Hlinkových zásluh za posilňovanie občianskej súdržnosti a znášateľnosti aj od židovskej náboženskej obce v Ružomberku. I od mnohých svetoznámych osobností a štátnikov. Na druhej strane už v priebehu druhej svetovej vojny, no najmä po nej, nezriedka i doteraz, sú k jeho menu priradované – hlavne antislovákmi, nezmyselne nepravdivé označenia: ľudák (hoci aj dnes sa každý takmer politik pred voľbami vyťahuje ako *ľudomil* – teda *ľudák!*), kontroverzný, klérofašistický, a ďalšie –izmy. Dodnes presne nevieme, kto a čo urobili s jeho pozostatkami.

(So zlobou - za úctu k zásluhám Andreja Hlinku o obnovu slovenskej štátnosti - mám aj osobnú nepríjemnú skúsenosť. Po aktívnej účasti na odhalení sôch Andreja Hlinku a Dr. Jozefa Tisu od ľudového umelca ...Milučkého v Čakajovciach pri Nitre, som dostal list plný zloby. Ako som sa mohol, ako poslanec Národnej rady SR, zúčastniť sa takého podujatia... Odvtedy som sa s autorom sôch slovenských najvýznamnejších osobností stretol až minulý rok v Martine. A tam mi prezradil, že okrem vďačnosti za účasť, som mu narobil nemalo starosti. So zabezpečením mojej a manželkinej ochrany. Dostal totiž výstrahu, že sa chystá na mňa tvrdé výstražné napadnutie. Našťastie to s pomocou bezpečnostných zložiek zvládli. A my sme im za to i s manželkou aj s Prof. Františkom Vnukom, ktorý mal tam tiež príhovor, nesmierne povďační.

Odporcovia slovenskej samostatnosti a Andreja Hlinku si vybijajú zlosť na jeho odkaze v médiách i pamätníkoch doteraz . Tak to bolo pri aj pri odhalení jeho busty v bratislavskom Ružinove. Jeho zásluhám o povznesenie národa tým ale neuberajú. A verím, že aj naša terajšia aj budúce mladé generácie nedovolia, aby ani najtuhšie globalizačné sily spochybňovali a znehodnocovali výsledky diela Otca nášho národa – v urputnom zápole o slovenskú samostatnosť.

Zdroje:

Alena Bartlová: Andrej Hlinka, Obzor, Bratislava 1991
 Andrej Hlinka- Zápisky z Mírova, Podľa vydania Karola Sidora z roku 1941 edične upravil a doplnil PhDr. Štefan Baranovič, 2. Vydanie, Vydala Spoločnosť Andreja Hlinku v r. 1991.
 Karol Sidor, : Denníky 1930-1939, knižné vydanie vypracoval František Vnuk, vydal Ústav pamäti národa, Bratislava 2010
<http://nss.sk/28/autonomia-slovenska>

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Ekonomický komentár

Nové pracovné miesta a ekonomický rast ma priniesť predovšetkým podpora vedy.

Pomaly vstupujeme do polovice fungovania stratégie Európa 2020. To je čas na analýzu, hodnotenie a prijatie prípadných korekcií nielen na úrovni EÚ, ale aj národných úrovniach. Ako stratégia Európa 2020 funguje v praxi a čo by sa v budúcnosti mohlo zmeniť, by mala priniesť odpoveď aj verejná konzultácia, ktorú Európska komisia otvorila na jar tohto roku a bude ukončená koncom októbra. Do nej sa môžu zapojiť aj bežní ľudia. Tí môžu priamo komisii zaslať či už mailom, alebo poštou svoje názory ohľadne prioritných oblastí a nástrojov na ich realizáciu. Zaslať ich môžu v ktoromkoľvek z 24 úradných jazykov EÚ. Po skončení verejnej konzultácie bude komisia analyzovať a spracúvať prijaté odpovede. Na základe výsledku verejnej konzultácie predloží návrhy na ďalší rozvoj stratégie na začiatku roka 2015.

Hlbšie sa treba zaoberať v prípade Slovenska jedným z cieľov stratégie Európa 2020 a to je výskum a vývoj nielen z pohľadu výsledkov, ale hlavne zdrojov.

Členstvo SR v EÚ otvorilo slovenským akademickým a vedeckým pracovníkom možnosti intenzívnejšej spolupráce s európskymi partnermi a plnohodnotného zapojenia do európskych programov a iniciatív. Vzhľadom na internacionalizáciu *výskumu a vývoja* je zapojenie do európskej spolupráce pre slovenských výskumníkov a organizácie nevyhnutným predpokladom pre ďalší rozvoj slovenského výskumu a vývoja. Slovenská veda a výskum však zatiaľ plne nevyužíva možnosti, ktoré rámcové programy EÚ ponúkajú a z hľadiska úspešnosti je v tejto oblasti na posledných priečkach medzi členskými krajinami EÚ. Táto skutočnosť je tiež veľmi významným kritériom jej vlastnej úrovne a záujmu o jej výsledky v zahraničí. Celkové výdavky na vedu a výskum na Slovensku

¹ K. Sidor: Denníky 1930-1939, Ústav pamäti národa, Bratislava 2010, s. 365

predstavujú 0,82% HDP ročne. V rámci Stratégie Európa 2020 si Slovensko stanovilo cieľ dosiahnuť 1,2% podiel HDP výdavkov na vedu a výskum, čo ďaleko zaostáva za celoeurópskym priemerom a deklarovaným zámerom EÚ dosiahnuť 3% podiel HDP pre vedu a výskum v členských krajinách.

Zo štatistík vyplýva, napríklad v susednej Českej republike, Maďarsku či Slovinsku dosahuje momentálne veda a výskum 1,27 percenta z celkového HDP krajiny. Problémom na Slovensku sú jednak možnosti štátneho rozpočtu, ale aj zlé čerpanie eurofondov. O premárnenej šanci hovorí aj slovenský rezort zahraničných vecí.

„Slovenská veda a výskum zatiaľ plne nevyužívajú možnosti, ktoré ponúka únia v rámci podpory z eurofondov. Čerpáme tieto európske prostriedky najhoršie spomedzi krajín EÚ,“ povedal štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí Peter Javorčík, ktorý sa zúčastnil na konferencii venovanej stratégii Európa 2020, organizovanej Zastúpením Európskej komisie na Slovensku a Centrom pre európske záležitosti.

Podľa analýzy rezortu Slovensko v predchádzajúcom programovacom období, ktoré umožňovalo čerpať peniaze na vedu a výskum, skončilo na 21. mieste podľa pridelených finančných prostriedkov. Na poslednom mieste skončila krajina medzi členskými štátmi EÚ v počte žiadostí na jedného výskumníka.

Nepriaznivé čerpanie eurofondov bolo a je Slovensku vytýkané aj zo strany EÚ už dlhodobo. Poukazuje na to aj táto významná akcia. Na konferencii "Vedomostná spoločnosť v praxi: HI-TECH SLOVENSKO", ktorá sa konala pod záštitou Úradu vlády SR a Ministerstva školstva SR 3.4.2009 Janez Potočnik, ktorý sa zúčastnil ako komisár EÚ pre danú oblasť povedal „Slovensko napriek tomu, že vstúpilo do EÚ v máji 2004 nevyužilo úplne svoj vedecký potenciál. V roku 2002 sme sa v Európskej únii zaviazali, že do r. 2010 pôjdu v priemere 3 percentá z HDP na investície pre výskum a vývoj. To samozrejme neznamená, že všetky krajiny do roku 2010 túto úroveň aj dosiahnu, musia však urobiť čo najviac a rýchlejšie investovať do tejto oblasti. V súčasnosti sme v EÚ na úrovni 1,84 percenta, čo je stále príliš málo. A držíme sa na nej už päť rokov. Neplatí to však pre Slovensko, kde podľa posledných štatistík, je investovanie do výskumu a vývoja 0,46 percenta HDP, čo je porovnaní s ostatnými členskými krajinami EÚ nízke číslo,“ „Myslím si, že najlepšia pomoc je cez štrukturálne fondy....“ dodal Janez Potočnik.

Všetko to naznačuje pre vyvodenie záveru, že dlhodobo sa žiadna vláda na Slovensku systémovo nevenovala problému efektívneho čerpania štrukturálnych fondov zvlášť na vedu a výskum.

Treba hovoriť predovšetkým o manažovaní eurofondov v celom rozsahu nielen v oblasti vedy a výskumu. Je to veľmi dôležitý faktor zvlášť, keď sa nedosahujú dobré výsledky. Ministerstva, ako riadiace orgány si zvýšili výrazne na základe vládneho uznesenia z roka 2007 počty úradníkov pre ŠF v záujme ich vyčerpania.

Finančné odmeňovanie sa postupne zvyšovalo viac, ako u ostatných ministerských pracovníkov a je teraz zreteľne vyššie. Z toho vyplýva, že problém nízkej efektívnosti využívania ŠF je treba primárne hľadať, ako už bolo naznačené v nedostatočnej riadiacej a koordinačnej práci vedúcich pracovníkov pracujúcich so štrukturálnymi fondmi, ale aj vo vedení ministerstiev vo vzťahu k týmto vedúcim pracovníkom a danej problematike. Možno povedať, že ide o nedostatočnú kontrolnú činnosť. Dávno z úrovne vlády mala byť vykonaná kontrola resp. audit pôsobenia systémov implementácie, personálneho obsadenia a hmotnej zainteresovanosti.

Pre informáciu treba uviesť, že podľa tlačovej správy MF SR k čerpaniu štrukturálnych fondov k 30.9.2014 je operačný program Veda a Výskum využitý len na 57,25%, celkove je využívanie na úrovni 58,46%. Možnosť čerpania je len do konca budúceho roka. Je zrejme, že hrozí nedočerpanie značného objemu finančných zdrojov.

Na záver kritická poznámka k inštitúciám, ktoré sa zaoberajú výskumom a vývojom na Slovensku. Každoročne sa kriticky stavajú k prideleným prostriedkom zo štátneho rozpočtu, že sú nedostatočné. Treba sa však zaoberať aj možnosťami, ktoré nie sú len z Verejných financií, ako je to naznačené v článku.

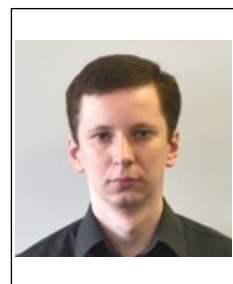
Ing. Ondrej Barič, PhD

Rezervované pre makroekonomiku

Marketizácia politiky: je politická moc na predaj?

„Môžeme jednoznačne konštatovať, že po roku 1989 došlo vo všetkých postkomunistických štátoch, vrátane Slovenska, k výrazným systémovým a štrukturálnym zmenám.“ (Horemuž, 2010, s. 38) Tieto zmeny sa týkali transformácie ekonomiky, politiky a spoločnosti v súvislosti s nástupom novej liberálnej paradigmy. V politickej rovine sa jedná o pluralizáciu politiky a slobodné voľby. V ekonomickej rovine je to proces privatizácie a reštitúcie. V sociálnej rovine išlo o narastanie sociálnej heterogenity a zvyšovanie rozdielov medzi sociálnymi vrstvami.

Zmena paradigmy sa však nevyhla ani procesom politickej komunikácie. Pomerne zjednodušene a schematizovane je možné rozdeliť politickú komunikáciu z hľadiska typu politického systému na politickú propagandu a politický marketing. Zásadný rozdiel spočíva v slobodnom, trhovom prostredí súťažiacich politických subjektov. (Čemez, Klus, 2012, s. 105 – 106)

V období po roku 1989 sa stretávame čoraz viac s tzv. privatizáciou verejného sektora, dokonca aj v sociálnych rezortoch. Čoraz viac oblastí sa stáva predmetom trhu a súkromného sektora.

V súčasnosti je zjavné prepojenie politických, ekonomických a mediálnych elit, čo potvrdzujú výsledky viacerých volieb na Slovensku alebo v Česku. Tie signalizujú, že je možné ich vyhrať za predpokladu, že kandidát má dostatočné finančné zázemie a mediálnu podporu. Tieto faktory majú väčší význam ako taký kvalifikačný predpoklad, akým je napr. politická skúsenosť.

Z uvedeného vyplýva, že politický marketing redukuje demokraciu na systém trhových vzťahov, v ktorom je možné si „kúpiť“ politickú moc. Z politiky sa čoraz viac vytráca obsah, prevláda forma. Voliči sú iba rukojemníkmi týchto vzťahov.

Súčasná zastupiteľská demokracia sa do značnej miery vzdialila pôvodnému významu pojmu demokracie, ktorá mala priamy charakter. Medzi demos a moc sa postavili hlavne od 2. polovice 20. storočia politické strany, ktoré ich od seba navzájom oddelili. (Tóth, 2002, s. 3 – 13)

Postupným rozširovaním volebného práva sa politické strany stávajú menej elitnými a stále viac masovými, pretože si uvedomujú, že musia osloviť široké skupiny voličov, aby dosiahli čo najväčší úspech vo voľbách. Na to začali využívať dostupné komunikačné prostriedky. Je možné konštatovať, že politická komunikácia kopíruje technologický progres, preto vývoj politickej komunikácie kontinuálne technologicky napreduje. Veľký význam nadobudol rozvoj takých masových médií ako tlač, rozhlas a televízia. V súčasnosti je to internet. Práve ten môže byť prostriedkom relatívne nízkorozpočtovej a efektívnej volebnej kampane, ktorá spôsobila penetráciu pomerne neznámej politickej strany do parlamentu.

Ak komparujeme volebné kampane na Slovensku od roku 1989 do súčasnosti, tak môžeme vyjadriť názor, že sa stávajú čoraz viac profesionálnejšími a približujú sa kampaniam v západnej Európe a v USA.

Prvé volebné kampane boli skôr založené na intuitívnom marketingu, postupom času sa však politici naučili, ako komunikovať prostredníctvom médií s voličom, a ako pracovať so svojim vlastným imidžom. Dôsledkom toho je, že vo voľbách nevíťazia vždy kandidáti s najlepšimi predpokladmi (ako napr. politické skúsenosti), ale marketingovo atraktívni uchádzači, ktorí dokonca môžu reprezentovať obsahové prázdno.

Použitá literatúra:

ČEMEZ, A., KLUS, M. 2012. Politický marketing v podmienkach Slovenskej republiky a Českej republiky: Prípadové štúdie politických strán Věci veřejné a Sloboda a Solidarita. In: ŽUBOROVÁ, V. (ed.) 20 rokov transformácie: postavenie politickej komunikácie v Českej republike a na Slovensku. Trnava: FSV UCM, 2012. ISBN 978-80-8105-330-6.

HOREMUŽ, M. 2010. Média a politika: politologická perspektíva problému a vzájomných vzťahov. In: MATUŠ, J., KOLLÁROVÁ, D. (eds.) Média v čase krízy – zodpovednosť a reflexia. Trnava: FMK UCM. ISBN 978-80-8105-206-4.

TÓTH, R. 2002. Politické strany. Trnava: FF UCM, 2002. ISBN 80-89034-15-2.

PhDr. Alexander Čemez, PhD

Osobnosti

Predhistória ekonomickej vedy

V poslednom čísle Siločiar sme priblížili niektoré myšlienky o fungovaní ekonomiky z pohľadu Aristotela, ktorý nie vždy súhlasil s pohľadom svojho učiteľa Platóna. V nasledujúcom texte sa bližšie pozrieme na dva aspekty Aristotelovho ekonomickeho myslenia, predovšetkým na analýzu výmeny tovarov a použitie peňazí vo výmene, ktoré sú založené na uspokojovaní potrieb a túžob každého jedného človeka. Okrem toho sa Aristoteles venoval aj príčinám vzniku peňazí ako analýze zmien, ktoré peniaze vyvolali pri výmene tovarov. Čo sa týka vplyvu Aristotela na ďalší vývoj ekonomickeho myslenia, za hlavné spisy, ktoré k tomuto vplyvu prispeli sú považované predovšetkým „Politika“ a „Etika Nikomachova“. Dôležitou skutočnosťou pri názoroch Aristotela na ekonomiku je dichotómia, resp. rozlišovanie dvoch základných foriem nadobúdania majetku. Jednou z týchto foriem je, ako sme už spomínali v májovom čísle Siločiar (5/2014) ekonomika, ktorá predstavuje prirodzenú formu, ktorá zahŕňa získavanie statkov zberom v prírode, výrobou, vojenskými výbojmi, atď. Je to teda forma, ktorej využitie je dôstojné pre slobodného občana, pričom sa zdôrazňovala poľnohospodárska činnosť a poľnohospodárstvo ako kľúčové odvetvie hospodárstva. Na druhej strane stojí chrematistika ako neprirodzená forma, ktorá zahŕňa získavanie majetku obchodom, prípadne úžerou. Preto bola táto forma získavania majetku považovaná za zlú a nedôstojnú pre slobodných gréckych občanov.

V prípade analýzy výmeny tovaru Aristoteles vychádzal z Xenofónovho poňatia vlastností statkov, kde úžitková hodnota je nevyhnutný predpoklad uskutočnenia výmeny statkov (resp. výmenou rôznych úžitkových hodnôt). Na rozdiel od Xenofóna však Aristoteles v Etike Nikomachovej uvažuje v širších súvislostiach a preto chápe výmenu nielen ako výmenu rôznych úžitkových hodnôt vo vzťahu k del'be práce, ale uvažuje aj o úlohe výmeny statkov v rámci hospodárstva, pričom vo svojom prístupe zahŕňa do výmeny aj etickú dimenziu. Podľa Aristotela sa tak musia výrobky vyrovnávať, pričom tvrdil, že je to podobné ako aj pri ostatných remeslách a umení. Ak by umelec svojou činnosťou nevytvoril taký produkt, ktorý by sa dal kvalitatívne a kvantitatívne ohodnotiť a nebol by za tento svoj produkt odberateľom primerane odmenený, remeslo, alebo umenie by zaniklo. Tu sa dostáva do analýzy ekonomiky do popredia otázka peňazí. Aristoteles uvádza, že všetko, čo sa vymieňa, musí byť nejakým spôsobom porovnateľné, k čomu prispievajú práve peniaze. Podľa neho tak musí mať všetko svoju cenu, pričom peniaze ako meradlo umožňujú merateľnosť všetkých vecí a tým medzi nimi vytvárajú rovnosť.

doc. Ing. Martin Grešš, PhD
Fakulta medzinárodných vzťahov EU

Mladí a veda

Z regionálnej politiky

V súvislosti s regionálnou politikou ako takou sa tu vynára viacero otázok. Predovšetkým je potrebné zadefinovať, čo je región. Tento pojem sa z etymologického aspektu v priebehu historickej genézy modifikoval. Na počiatku región ako pojem predstavoval časť mesta Rím.²

V súčasnosti sú tu evidentné určité posuny vo význame tohto pojmu v tom zmysle, že sa neustále obsahovo rozširuje, tzn. región tak môže predstavovať.³

1. Mesto alebo obec s príľahlým okolím,
2. Územie na úrovni vyššej územno-administratívnej jednotky, napr. v našich podmienkach môžeme hovoriť o okrese, obvode, samosprávnom kraji,
3. Časť svetadiela, resp. kontinentu, ako napr. stredná Európa,
4. Prihraničný regióny – spájajú dve časti, ktoré sa nachádzajú na opačných koncoch štátnych hraníc,
5. Spojenie svetadielov – napr. euroamerický región.

V každom prípade región ako taký vo všeobecnosti by mal mať prirodzený charakter a tým sa odlišuje od jednotky územno-správneho členenia, ktorá je často umelá a býva výsledkom pragmatických, politických rozhodnutí.

Podľa Stejskala a Kovárnika sú tu tieto rozdiely medzi prirodzeným a administratívnym regiónom:⁴

1. **Prirodzený región** – je to vzťahovo uzavretý územný celok s územnou del'bou funkcií medzi jadrom a zázemím. Vzťahová uzavretosť územného celku je relatívny pojem, pretože žiaden územný celok logicky nie je vzťahovo uzavretý, tzn. bez vzťahu k inému regiónu, resp. k ďalším regiónom,
2. **Administratívny región** – je vymedzený ako výkon verejnej správy a to so sebou prináša požiadavku podobnej veľkosti. Preto ide o región umelý, často nezodpovedajúci skutočným procesom a vzťahom, ktoré prebiehajú v území. Okresy, kraje, regióny súdržnosti – na všetkých týchto úrovniach ide

o administratívne členenie s rôznou mierou odlišnosti od prirodzených regiónov.

R. Tóth uvádza tiež tieto druhy regiónov:⁵

1. **Pomocný región** – impérium zaistilo prostriedky na poskytnutie pomoci veľkému počtu príslušníkov strednej a vyššej vrstvy,
2. **Jazykový región** – integruje určitý jazykový priestor viacerých krajín, napr. Nemecko, Rakúsko a časť Švajčiarska,
3. **Kultúrny región** – prostredníctvom nich si bývalé koloniálne veľmoci udržujú svoj vplyv na svetový vývoj,
4. **Priemyselný región** – súvisia so vznikom priemyselných zón, ktoré sú charakteristické novým spôsobom výroby a vysokou koncentráciou ľudí, vytvorili si vlastný spôsob života aj vnímania spolupatričnosti,
5. **Pohyblivý región** – vznikol pričlenením raz k jednej krajine, inokedy k inej,
6. **Veľmocenský región** – ústredné mocnosti si vytvárajú podporné subregióny, ktoré tak posilňujú ich postavenie,
7. **Jazykový región** – zjednocujú určitý jazykový priestor viacerých štátov, napr. Nemecko, Rakúsko a časť Švajčiarska.

Podľa R. Tótha sú tu tieto faktory, ktoré spôsobujú regionalizáciu.⁶

1. **Náboženstvo** – na jednej strane integrovalo širšie komunity, na strane druhej svojou snahou o expanziu menilo hranice regiónov,
2. **Etnikum,**
3. **Vládnuci politický poriadok** – z hľadiska stupňa politickej demokracie,
4. **Poetické vymedzenie regiónov** – bolo založené na idealizácii určitého teritória a na ňom žijúceho obyvateľstva,
5. **Sociálna štruktúra** – napr. kastovnícky systém v Indii, neformálne sociálne triedy v USA, dve paralelné sociálne štruktúry v Japonsku.

Z uvedeného vyplýva, že s pojmom región je možné operovať značne flexibilne. Región - Slovenská republika prešla v priebehu 20. storočia zásadnými premenami, od vzniku 1. ČSR, pričom sa tu prejavovalo značné zaostávanie za českou časťou unitárneho štátu (čo má svoje, historické, ekonomické aj sociálne príčiny), cez samostatný vojnový štát, ktorý nadviazal na predvojnovú hospodársku konjunktúru, až po postupujúcu industrializáciu slovenskej časti spoločného štátu v období socializmu. Napriek tomu však nie je jednoduché prekonať toto zaostávanie ani v súčasnosti. Asymetrickosť spoločného štátu a iba faktická federácia

² Tóth, R. a kol. *Úvod do politických vied*. Bratislava : Smaragd, 2005, s. 99.

³ Čemez, A. Medzinárodné, politické a sociálne aspektu územia a hraníc. In Holubec, P. (ed.) *Perspektívy území II: Hranice a rozhraní*. Praha : ČVUT, 2013, s. 13.

⁴ Stejskal, J., Kovárník, J., *Regionální politika její nástroje*. Praha : Portál, 2009, s. 21.

⁵ Tóth, R. a kol. *Úvod do politických vied*. Bratislava : Smaragd, 2005, s. 99 – 108.

⁶ Tóth, R. a kol. *Úvod do politických vied*. Bratislava : Smaragd, 2005, s. 99 – 108.

od roku 1968 do roku 1989 neprispeli ku vzájomnému vyrovnávaniu sa Slovenska voči Česku.

Dokonca aj vo vnútri Slovenska je aj v súčasnosti evidentná a zreteľná disproporcija medzi západnou časťou a východnou. Je to dané aj okrajovým umiestnením hlavného mesta Bratislavy na západných hraniciach.

Práve tieto regionálne rozdiely pomáha riešiť EÚ cez svoju regionálnu politiku. Fenomén regionálnej politiky EÚ zahŕňa celý rad rôznych vzťahov a väzieb. Východiská sa líšia podľa teritoriálnych úrovní (EÚ, členský štát, región), ale aj podľa typu aktérov a podľa motívov ich interakcií. Táto skutočnosť prináša so sebou isté metodologické úskalia, a to nájdenie takého vedeckého nástroja, ktorý bude aplikovateľný na celú šírku a komplexitu skúmaného vedeckého objektu.⁷

V súvislosti s regionálnou politikou sa tu objavujú určité modely.⁸

1.Kolektívny model – je založený na presvedčení, že správne rozhodnutia je možné dosiahnuť iba zapojením čo najširšieho počtu relevantných aktérov pri zachovaní najvyššej miery konsenzuálneho rozhodovania,

2.Princíp partnerstva – je do určitej miery vhodnejším konceptom pre charakterizovanie regionálnej politiky ako politickej a viacúrovňovej arény, lebo bol formulovaný priamo pre potreby tejto politiky,

3.Korporativizmus – je to teoretický prístup, ktorý vypovedá o podiele záujmových skupín na rozhodovacom procese a ich vzťahu k riadiacim orgánom.

Regionálnou politikou rozumieme ovplyvňovanie hospodárskych procesov v územných častiach štátu alebo väčšieho ekonomického procesu prostredníctvom verejného sektoru. Podľa tejto definície je regionálna politika identická s regionálnou hospodárskou politikou. Regionálna politika sa usiluje ovplyvňovať väčšinou rozvoj veľkých hospodárskych celkov určitého štátu, napriek tomu najdôležitejším účastníkmi sú tradične národné štáty a príslušné rezortné ministerstva.⁹

Základné rozdiely v sociálno-ekonomickej úrovni jednotlivých regiónov môžu významnou mierou vplývať na celkový hospodársky rozvoj daného štátu. Preto vlády v krajinách začali uplatňovať regionálnu politiku, aby vytvorili predpoklady pre postupné znižovanie alebo zmierňovanie rozdielov a súčasne prispeli ku zvyšovaniu konkurencieschopnosti regionálnej a národnej ekonomiky.¹⁰

Medzi princípy regionálnej politiky EÚ patria:¹¹

⁷ Dočkal, V. *Regionálni politika EU a naplňování principu partnerství*. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 9.

⁸ Dočkal, V. *Regionálni politika EU a naplňování principu partnerství*. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 11 – 15.

⁹ Stejskal, J., Kovárník, J. *Regionální politika její nástroje*. Praha : Portál, 2009, s. 13.

¹⁰ Stejskal, J., Kovárník, J., *Regionální politika její nástroje*. Praha : Portál, 2009, s. 35.

¹¹ Stejskal, J., Kovárník, J., *Regionální politika její nástroje*. Praha : Portál, 2009, s. 35 – 41.

1.Solidarita a súdržnosť – regionálna politika EÚ vychádza z dvoch základných hodnôt, ktorými sú solidarita a súdržnosť. Solidarita predstavuje pomoc občanom a regiónom hospodársky alebo sociálne znevýhodneným v komparácii s priemernou situáciou členských krajín. Súdržnosť potom odráža skutočnosť, že znižovanie rozdielov predstavuje výhodu pre všetkých zúčastnených. Regionálna politika, ktorá si teda za primárny cieľ kladie znižovanie regionálnych rozdielov členských krajín, zaujíma významné postavenie aj v celkovej politike EÚ, čo dokladuje tá skutočnosť, že z hľadiska finančných prostriedkov, ktoré sú vynakladané na zabezpečenie svojich cieľov, zaujíma táto politika dlhodobu druhú pozíciu, hneď za spoločnou poľnohospodárskou politikou,

2.Subsidiarita – vyjadruje nutnosť realizácie jednotlivých cieľov na čo najnižšej možnej úrovni,

3.Koncentrácia – odráža úsilie smerovať prostriedky do regiónov s najväčšími problémami a dosiahnuť najväčší možný úžitok. Prostriedky sú vynakladané na projekty podľa vopred stanovených cieľov,

4.Partnerstvo – zahŕňa úzku vertikálnu aj horizontálnu spoluprácu medzi orgánmi na všetkých úrovniach, ktoré rozhodujú o umiestnení finančnej pomoci zo štrukturálnych fondov,

5.Programovanie – udáva časový rozvrh pre alokáciu prostriedkov, tzn. pomoc z fondov je poskytovaná na základe viacročných a viacodborových programoch, ktorých spracovaním sú poverené vlády jednotlivých členských krajín,

6.Adicionalita – prostriedky zo spoločného rozpočtu EÚ majú iba doplnkový charakter pre výdavky členských krajín, pričom výdavky členských krajín sa nesmú znižovať,

7.Monitorovanie a vyhodnocovanie – ide o priebežné sledovanie a vyhodnocovanie prevádzaných opatrení a celkovú efektívnosť vynakladania prostriedkov. Hodnotí sa predpokladaný dopad projektu pred jeho schválením, realizácia projektu a jeho skutočné prínosy.

PhDr. Anton Rehuš
doktorand Fakulty sociálnych vied,
Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Literatúra:

Čemez, A. Medzinárodné, politické a sociálne aspektu územia a hraníc. In Holubec, P. (ed.) *Perspektivy území II: Hranice a rozhraní*. Praha : ČVUT, 2013. ISBN 978-80-01-05339-3.

Dočkal, V. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. Brno : Masarykova univerzita, 2006. Isbn 80-210-4012-2.

Stejskal, J., Kovárník, J. *Regionální politika její nástroje*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

Šrein, Z. Lisabonská smlouva – další krok rozvoje integrace i téma velkých sporů. In Peltrám, A. a kol.: *Evropská integrace a Česká republika*, Praha : Grada Publishing, 2009. ISBN 9788024728490.

Tóth, R. a kol. *Úvod do politických vied*. Bratislava : Smaragd, 2005. ISBN 80-89063-15-2.

Piliere fungovania a rozvoja kreatívneho priemyslu (2. časť)

Teórie kreatívneho priemyslu sa navzájom odlišujú zaradením tých- ktorých subsektorov ako kreatívnych. EÚ vymedzuje kreatívny priemysel nasledovne:

Tab. 1: Vymedzenie kreatívneho priemyslu v EÚ

Kultúrny sektor	Kreatívny sektor
Výtvarné umenie, výkonní umelci, kultúrne dedičstvo	Dizajn, architektúra, reklama
Film a video, televízia a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tlač	Výroba PC, mp3 prehrávačov, trh mobilných telefónov

Zdroj: KEA: The Economy of Culture in Europe : <http://www.keanet.eu/ecoculture/studynew.pdf>

Ako možno vidieť z tabuľky, kreatívny priemysel sa v EÚ delí na kultúrny sektor, kde prevažuje predovšetkým tradičné umenie, film, rozhlas a televízia, a na kreatívny sektor, zahŕňajúci modernejšie odvetvia ako je dizajn, architektúra, reklamný priemysel, trh PC a elektroniky.

V súčasnosti sa stále vedú najväčšie diskusie o rozdelení jednotlivých subsektorov a jasnom a presnom vymedzení pojmu. V rámci EÚ sa stretávame s miernymi odchýlkami v jednotlivých členských krajinách. Stupeň rozvoja tohto odvetvia však závisí aj od jeho jasnej definície.

Kreativita- základný pilier kreatívnych odvetví

Ak hovoríme o kreatívnej ekonomike a kreatívnych odvetviach, potom základom oboch je kreativita. Kreativita (z lat. *creatio*) znamená tvorivosť. Je to vytváranie nových, užitočných a hodnotných nápadov, riešení (Zelina 1997). Kreativita je pojem z psychológie. Vzťahuje sa na človeka, na jeho schopnosti a vlastnosti. Napriek tomu však medzi ekonómami neexistuje zhoda, či ide o vlastnosť, alebo skôr proces. Ak však kreativitu chápeme ako schopnosť, zručnosť a vlastnosť človeka, hovoríme o dynamickej kategórii, nakoľko sa neustále mení. Ak sa odrazíme od definície kreatívneho priemyslu- teda produkcie nových

jedinečných statkov, potom je nutné kreativitu chápať skôr ako proces. Výsledkom tohto procesu je nový, originálny, dosiaľ neexistujúci produkt. Howkins (2001) vníma kreativitu ako základ kreatívnych odvetví a chápe ju ako využívanie nápadov a myšlienok na tvorbu nových nápadov a myšlienok. Vylučuje absolútne tvrdenia o kreativite ako procese či statickej vlastnosti a zdôrazňuje oba jej aspekty. Najdôležitejším však vnímame Howkinsovo presvedčenie o tom, že každý človek je istým spôsobom kreatívny. Týmto tvrdením vylučuje chápanie kreativity ako výhradnej vlastnosti talentovaných ľudí. Howkins výrazne odlišuje kreativitu a talent. Kým kreativitu prisudzuje každému, talent je podľa neho špecifickou vlastnosťou.

Rozvoj kreativity- základ pre rozvoj kreatívneho priemyslu

Ak kreativita je hnacím motorom kreatívneho priemyslu, potom jej rozvoj by mal napomôcť aj rozvoju týchto odvetví. Kreativitu môžeme rozvíjať. Potvrdzujú to aj základné premisy- axiomy kreativity (Hlavsa 1985):

- každý človek (aj keď na rôznej úrovni) môže byť kreatívny
- kreativitu možno rozvíjať v akejkol'vek aktivite, aj keď nie každá aktivita rozvíja kreativitu rovnako
- kreativitu môžeme zlepšovať
- najprv musíme mať poznatky, až potom môžeme byť kreatívny

Pre rozvoj kreativity ako základného faktora kreatívnych odvetví je pritom nutné vytvorenie pozitívnej mikroklimy, kde budú všetky nápady otvorene prijímané a žiaden názor nebude kritizovaný. Neodmysliteľnou súčasťou kreatívneho procesu je však aj sebakontrola a sebareflexia, ktoré zabezpečia reálny pohľad na riešenie otázky či problém. Inak by sa naše myšlienky mohli dostať ďaleko za hranicu realizovateľnosti. V tomto prípade by kreativita nespĺnila svoj cieľ.

Ďalšie faktory rozvoja kreatívneho priemyslu

Okrem kreativity samotnej by sme mohli definovať niekoľko ďalších faktorov rozvoja kreatívnych odvetví. Florida (2002), jeden z kľúčových autorov venujúcich sa problematike kreatívneho priemyslu, sa vo svojej teórii opiera o tzv. *kreatívnu triedu*.

pokračovanie

Ing. Kristína Baculáková

doktorandka

Fakulta medzinárodných vzťahov EU